

Kā dzīvoja cilvēki akmens laikmetā tagadējā Latvijas teritorijā?

Sasniedzamais rezultāts

Tu izveidosi zīmējumu – rekonstrukciju jeb atjaunotu zīmējumu par cilvēku dzīvi vienā no akmens laikmeta periodiem:

- vēlais paleolīts;
- mezolīts;
- neolīts.

Tu rekonstruēsi šo cilvēku dzīvi tagadējās Latvijas teritorijā.

Tu ar argumentiem pierādīsi zīmējuma - rekonstrukcijas atbilstību izvēlētajam laika periodam.

Tavs uzdevums ir kļūt gan par vēsturnieku, gan mākslinieku!

Izpēti cilvēku dzīvi vienā no akmens laikmeta periodiem un izveido atbilstošu rekonstrukciju jeb atjaunoto zīmējumu!

Zīmējumam pievieno komentārus!

Pievieno arī pamatojumu par tā atbilstību izvēlētajam akmens laikmeta periodam!

Visiem skolēniem ir jāizveido viņu zīmējumu izstāde.

Prezentē zīmējumu klasesbiedriem!

Uzdevuma veikšanai tev ir 4 mācību stundas.

Instrukcija uzdevuma veikšanai

1. Izlasi Nacionālās enciklopēdijas šķirklī “Akmens laikmets Latvijas teritorijā”

<https://enciklopedija.lv/skirklis/4433-akmens-laikmets-Latvijas-teritorij%C4%81!>

Izpēti kartes un attēlus!

Izlasi informāciju mācību grāmatā!

2. Izvēlies akmens laikmeta periodu, par kuru veidosi stāstu!

Izlem, par kurām izvēlētajā perioda cilvēku dzīves jomām veidosi rekonstrukciju jeb atjaunoto zīmējumu!

Atceries veiktos uzdevumus par:

- akmens laikmeta norisēm Tuvajos Austrumos;
- izpētīto enciklopēdijā;
- izpētīto mācību grāmatā!

Sāc atlasīt informāciju par izvēlēto akmens laikmeta periodu!

Veido domu karti vai tabulu!

3. Padomā, kāda papildu informācija tev vēl ir nepieciešama! Papildinformāciju tu vari meklēt:

- Apals, J. *Senie mājokļi Latvijā*. Rīga: Raka, 1996.
- Radiņš, A. *Ceļvedis Latvijas senvēsturē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Radiņš, A. *Arheoloģisks ceļvedis latviešu un Latvijas vēsturē*. Rīga: Neputns, 2011.

Atceries, ka dabas apstākļi tagadējās Latvijas teritorijā bija citādi nekā Tuvajos Austrumos!

4. Ja esi ieguvis nepieciešamo informāciju, veido zīmējuma uzmetumu!

5. Pārlicinies par uzmetumā redzamo personu, objektu, rīku atbilstību izvēlētajam akmens laikmeta periodam!

6. Zīmē uz A4 formāta lapas!

Uzraksti zīmējuma – rekonstrukcijas nosaukumu!

7. Uzraksti īsu aprakstu jeb anotāciju par zīmējumā attēloto!

Anotācija ir īss raksturojums vai īss satura atstāstījums. Anotācijas mērķis ir informēt lasītājus par konkrēto darbu. Anotācijā ir jānorāda precīzs darba nosaukums un autora vārds.

8. Izveidojiet klasē zīmējumu izstādi!

9. Sagatavojies prezentēt savu zīmējumu – rekonstrukciju klasesbiedriem!

Prezentācijā pamato sižeta, personu, lietu atbilstību izvēlētajam aizvēstures periodam!

10. Pārbaudi, vai esi izpildījis visus nosacījumus!

11. Izpēti kāda klasesbiedra zīmējumu!

5–10 teikumos uzraksti savu viedokli par šī zīmējuma – rekonstrukcijas atbilstību izvēlētajā aizvēstures perioda pazīmēm!

12. Prezentē savu rekonstrukciju jeb atjaunoto zīmējumu klasesbiedriem!

Prezentācijai atvēlētais laiks ir 2 minūtes.

13. Uzmanīgi klausies klasesbiedru stāstījumu!

Uzdod jautājumu klasesbiedram, kura darbu tu izvērtēji!

14. Klausoties klasesbiedrus, aizpildi pārskata tabulu!

Tabula. *Pārskats par cilvēku dzīvi akmens laikmetā tagadējās Latvijas teritorijā*

Aizvēstures periods	Dabas apstākļi		Nodarbošanās veidi	Mājokļi	Apģērbs	Darbarīki	Apmetnes, to atrašanās vietas	Interesanti fakti
	Klimats	Augu un dzīvnieku valsts						
Vēlais paleolīts								
Mezolīts								
Neolīts								

15. Secini, kādi jauninājumi radās katrā nākamajā senvēstures periodā tagadējās Latvijas teritorijā!

16. Salīdzini akmens laikmeta periodu tagadējās Latvijas teritorijā ar notikumiem Āfrikā un Tuvajos Austrumos!

Atrodi kopīgo un atšķirīgo!

Datus ieraksti Venna diagrammā!

17. Pamato atšķirību iemeslus!

Tu izlasīji uzdevuma nosacījumus un darba veikšanas soļus.

Plāno savu darbu!

Katram instrukcijas punktam pieraksti, ko tu plāno darīt!

Pēc tam 4 dažādās krāsās iekrāso, ko tu plāno paveikt katrā mācību stundā!

Piemērs uzdevuma veikšanas plānošanas lapai

Instrukcijas punkts	Ko plānoju darīt	Komentārs (neskaidrie jautājumi, papildmateriāli, kas jāsameklē)	Atzīme par paveikto
Izlasi, izpēti kartes un attēlus!	Es lasīšu tekstu. Es pasvītrošu katra akmens laikmeta perioda specifiskās iezīmes. Es meklēšu līdzības ar iepriekšējo stundu zīmējumos – rekonstrukcijās izpētīto. Es mēģināšu saprast, ko dotajos informācijas avotos var atrast par cilvēku dzīvi katrā periodā.	Maz informācijas par mājokļiem, klimatu.	
Atlasi informāciju izvēlētajam akmens laikmeta periodam! Veido domu karti vai tabulu!	Vēlais paleolīts. Parādās pirmie cilvēki. Visgarākais aizvēstures periods. Es veidošu tabulu pēc iepriekšējo stundu parauga.	Apspriedies ar klasesbiedriem par tabulas sadaļām! Kas ir subarktisks klimats?	
Meklē papildu informāciju!	Es atradīšu bibliotēkā grāmatu "Ceļvedis senvēsturē".	Skolas bibliotēkā grāmatas nav, klasesbiedrs sola aizdot.	

Instrukcijas punkts	Ko plānoju darīt	Komentārs (neskaidrie jautājumi, papildmateriāli, kas jāsameklē)	Atzīme par paveikto
Veido zīmējuma uzmetumu! Pārliedzinies par uzmetumā redzamo • personu, • objektu, • rīku atbilstību izvēlētajam akmens laikmeta periodam!			
Zīmē!			
Raksti anotāciju!			

Instrukcijas punkts	Ko plānoju darīt	Komentārs (neskaidrie jautājumi, papildmateriāli, kas jāsameklē)	Atzīme par paveikto
Veido 2 minūšu garu mutvārdu prezentāciju! Prezentē to!			
Raksti viedokli par klasesbiedra veikumu! Sagatavo vienu jautājumu!			
Aizpildi pārskata tabulu!			
Raksti secinājumus!			

Atceries, ka aizvēstures notikumi tagadējā Latvijas teritorijā un pasaulē noritēja dažādos laika posmos!

Tāpēc izlasi īsu kopsavilkumu par aizvēstures posmiem tagadējās Latvijas teritorijā!

Tradicionāli aizvēstures periodu iedala 3 posmos:

- akmens laikmetā;
- bronzas laikmetā;
- dzelzs laikmetā.

Garākais aizvēstures periods ir akmens laikmets.

Tu jau iepazīnies ar vēstures avotiem, kurus izmanto aizvēstures pētniecībā.

Tu noskaidroji, kā risinājās notikumi Tuvajos Austrumos.

Tagadējo Latvijas teritoriju ilgstoši klāja ledājs. Tas atkāpās tikai apmēram pirms 15 000 gadiem.

Pirmie iedzīvotāji tagadējā Latvijas teritorijā ienāca apmēram ap 10 500. gadu pirms mūsu ēras.

Pirmie iedzīvotāji bija ziemeļbriežu mednieki.

Akmens laikmetam Latvijas teritorijā ir noteikts laikposms no 10 500. gada pirms mūsu ēras līdz 1800. gadam pirms mūsu ēras. No šī laika ir saglabājušās pirmās liecības par cilvēku. Šajā laikā papildus akmens rīkiem sāka izmantot bronzas priekšmetus. Tas ir garākais aizvēstures posms.

Par bronzas laikmeta sākumu pieņemts uzskatīt 1800. gadu pirms mūsu ēras. Bronzas laikmets beidzās 500. gadā pirms mūsu ēras. Bronza ir vara (~ 90 %) un alvas (~ 10 %) sakausējums. Bronza ir cietāka par varu. Bronza ir labāk lejama nekā varš. Bronzai ir zemāka kušanas temperatūra nekā varam (ap 1000° C bronzai; bet varam – ap 1200° C). Dabā vara rūdas bija reti sastopamas, tāpēc bronzas priekšmetu skaits bija ierobežots. Īpaši reti sastopamas bija alvas rūdas. Bronzas laikmetā par galvenajām saimniecības nozarēm kļuva lopkopība un zemkopība. Tāpēc bronzas laikmeta sākumā parādījās jauns dzīvesvietu tips – pilskalni jeb nocietinātās apmetnes. Cilvēki būvēja nelielus mājokļus – 2 × 3 metri. Lielāko mājokļu izmēri nebija lielāki par 4 × 5 metriem. Telpu apkurei un ēdiena gatavošanai izmantoja atklātos pavardus.

Dzelzs laikmets ir laika posms no 500. gada pirms mūsu ēras līdz mūsu ēras 1200. gadam. Par dzelzs laikmeta sākumu uzskata brīdi, kad cilvēki sāka lietot dzelzs priekšmetus. Dzelzs laikmeta beigu posms ir 11. gadsimts. Šajā laikā parādījās jauna veida darbarīki:

- cirvis ar platu asmeni jeb platismens cirvis, kas nomainīja dzelzs cirvi ar šauru asmeni jeb šaurasmens cirvi;
- spīļarkls ar dzelzs lemešiem;
- podnieka ripa.

12. gadsimtā līdzās vertikālajiem aužamajiem stāviem* sāka lietot arī horizontālos aužamos stāvus. Vientelpas būves jeb celtnes ar vienu telpu pārveidoja par divdaļīgām un trīsdaļīgām celtnēm. Šo celtnu apsildei izmantoja gan akmens, gan māla krāsnis.

*Aužamie stāvi bija rīks auduma veidošanai. No tā vēlāk izveidoja stelles.